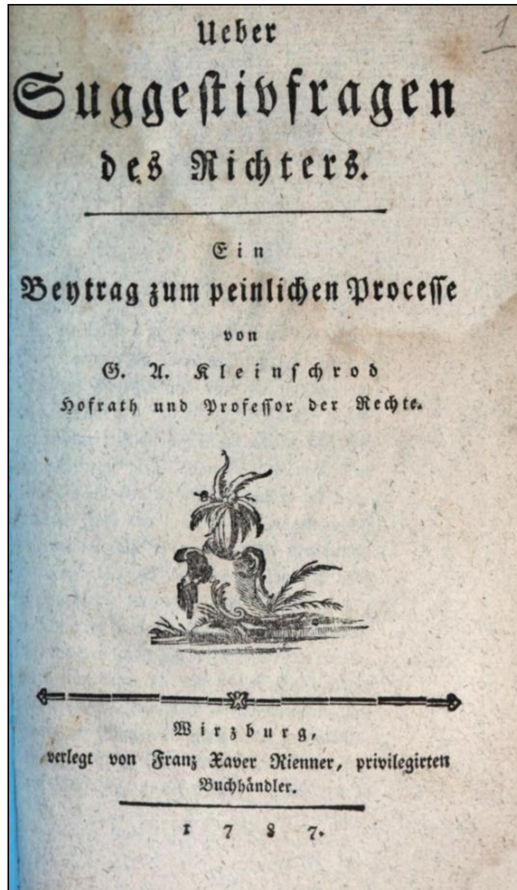

Ueber
Suggestivfragen
des Richters.

Ein
Beytrag zum peinlichen Processe
von
G. A. Kleinschrod
Hofrath und Professor der Rechte.

Wirzburg,
verlegt von Franz Xaver Rienner, privilegirten
Buchhändler.

1 7 8 7.

GALLUS ALOYS KASPAR KLEINSCHROD

UEBER SUGGESTIVFRAGEN DES RICHTERS EIN BEYTRAG ZUM PEINLICHEN PROCESS

OVER SUGGESTIEVE VRAGEN VAN DE RECHTER. EEN BIJDRAGE AAN HET STRAFPROCES

1 7 8 7

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

27 april 2023

INHOUDSOPGAVE

BRONVERMELDING

Wirzburg, 1787

https://www.zvdd.de/dms/load/met/?PPN=urn%3Anbn%3Ade%3Abvb%3A12-bsb10393763-5

https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10393763?page=,1

Bayerische Staatsbibliothek München

INLEIDING VAN DE VERTALER

Het betreft een werk dat met p. 54 abrupt eindigt, waardoor de in de tekst aangegeven voetnoten qq, rr, ss en tt niet in dit werk zichtbaar zijn geworden. Vermoedelijk is een scanfout de oorzaak.

De auteur is duidelijk begaan met de rol van de beklaagden. Hij geeft voorbeelden en doet suggesties, die er toe moeten leiden dat beklaagden niet in hun rechten worden geschaad. Hij maakt daarbij onderscheid tussen geslepen en vreesachtige getuigen. De laatsten moet volgens hem door de rechter met zorg worden behandeld.

Er is volgens hem een situatie waarin suggestie is toegestaan. Het gaat dan om de situatie dat er voor de beschuldigde gunstige omstandigheden aanwezig lijken te zijn, die hij zelf niet heeft aangevoerd. De rechter moet er dan voor zorgen dat die omstandigheden naar boven komen.

De auteur is een kind van zijn tijd, want hoewel hij voorzichtigheid bepleit bij het uitvoeren van folteringen, is die werkwijze voor hem kennelijk nog een gewoon onderdeel van de rechtspleging.

De diverse paragrafen gaan vergezeld van korte verticale teksten in de kantlijn. Om praktische en grafische redenen worden deze korte inhoudsvermeldingen horizontaal onder het nummer van de bewuste paragraaf opgenomen, en wel in cursieve letter. Deze kantlijnteksten kunnen door hun lengte doorlopen tot naast de tekst van een navolgende paragraaf.

Ook vormen sommige kantlijnteksten opsommingen, die dan steeds per hoofdstuk verder worden opgepakt, maar soms ook eerst nog door een andere kantlijntekst worden onderbroken.

De voetnoten bestaan uit die van de auteur en van de vertaler. Bij die van de vertaler is vermeld: [vert.]

De voetnootnotatie van de auteur is niet altijd even duidelijk.

Ruud Muschter

DE TEKST

De leer der suggesties is een van die leren, waarvan nog heden toereikende begrippen en vaste grondbeginselen afgeleid worden. Men loopt vrijwel alle schrijvers door, die hetzij uitvoerig of slechts in het voorbijgaan over deze materie van het strafrechtelijke proces gehandeld hebben, en bevindt dan geen duidelijk denkbeeld van datgene wat suggestie is, en nog minder aldus een volledige belering daarover. En anderzijds is toch de kennis daarvan voor een strafrechter in een hoge graad noodwendig, hetgeen reeds duidelijk wordt uit de bemerking, wanneer men bedenkt dat een suggestie de verklaring van een verdachte[1] of getuige met betrekking tot de geloofwaardigheid verzwakt, de geldigheid van het proces ondergraaft en het verdere verloop in de zaak waarin ze begaan is, ophoudt. Ik waag het derhalve om enkele opmerkingen daarover aan het publiek voor te leggen. In het geheel niet met de bedoeling alsof ik geloof al mijn voorgangers op dit punt te overtreffen, doch om deze leer in nieuwe omloop te brengen, en de een of andere kenner er opmerkzaam op te maken en wellicht tot het testen en bewerken ervan aanleiding te verschaffen. Ik zal mij voor toereikend beloond achten, wanneer mijn bijdrage niet gans

[1] "Inquisiten". [vert.].

onbelangrijk is om vaste grondbeginselen hierin te verkrijgen. Aangezien ik echter onderneem om mijn onderwerp te bewerken, versta ik onder het woord 'suggestie' niet al datgene wat Cocceji en Stryck[2] daaronder verstaan, want in het algemeen is suggestie een handeling die aan een ander gegronde aanleiding geeft om iets te zeggen waardoor hij tegen de waarheid iets bevestigt of ontkent. In dit opzicht kan suggestie zowel uit woorden als uit handelingen bestaan en net zo goed in burgerlijke als in strafzaken plaatsvinden. Niet slechts door de rechter, doch ook door andere personen, zoals de griffier, gerechtsdienaren, gevangenenbewaarders of verdedigers, begaan worden. Doch ik beperk mijn gezichtspunt slechts tot de vragen van het ondervragingsproces die met de fout van een suggestie behept zijn, welk onderzoek het doel van de huidige verhandeling is.

§ 1.

Begrip van suggestie.

Na deze veronderstelling is suggestie dus de vraag die het vóórzeggen omvat van een specifiek met het misdrijf in bijzondere verbinding staande omstandigheid, of het noemen van een bepaalde persoon, en aan de ondervraagde datgene in de mond legt wat men eigenlijk van hem het eerst en zonder aanleiding had moeten horen. Het begrip moet algemeen aan iedere ondervraagde worden ontleend, aangezien de suggestie zowel bij getuigen als bij verdachten valt in te denken, en dan moeten bij dezen de beide punten worden verbonden dat men de omstandigheid voorzegt, of de persoon noemt, en dat men daardoor aan de ondervraagde het specifieke antwoord aan den hand doet. Dit tweede is weliswaar slechts een gevolg van het

---

[2] Sam. Cocceji, 'de Suggestionibus earumque Jure. in Exercitat. curios., Tom. I, diff. 76; Sam. Stryck, 'de Jure Suggestionis in Volum. VI, Dissert. jurid. Diss. XV'.

eerste. Wanneer ik aan de verdachte een persoon noem, geef ik hem stof tot antwoord. Doch het schijnt mij toch dat in de vaststelling het denkbeeld moet worden toegevoegd om tegelijk de schadelijke gevolgen van een suggestieve vraag voor ogen te leggen, en de rechter des te eerder in staat te stellen dat hij bij het ontwerpen van het artikel op de gedachte komt: kan deze of gene vraag degene aan wie hij gericht wordt, tot een specifiek antwoord verleiden? Dus, wanneer men aan de verdachte vraagt of hij niet de diefstal door het openbreken van de deuren begaan heeft; of hem wellicht door Caius[3] hulp door wakker blijven verleend is; wanneer men de getuige de vraag voorhoudt of wellicht Titius de moord met het mes heeft voleindigd; of hij het lijk niet naderhand van zijn kleding heeft beroofd, dan zijn dit allemaal vragen die de bepaalde omstandigheid van een misdrijf, de bepaalde naam van een persoon bevatten. Ze zijn de directe aanleiding dat de ondervraagde zijn antwoord met de omstandigheden aflegt zoals ze in de vraag vervat zijn. Ze moeten dus met de naam van een suggestieve vraag betiteld worden. Een ander terloops kenmerk van dergelijke vragen, hetgeen ik echter in het geheel niet als onbedrieglijk of algemeen aangeef, bestaat eruit, dat die gewoonlijk met 'of niet', dan wel met 'of' zijn aangevangen en zo gesteld zijn, dat ze met een zuiver 'ja' of 'nee' afgegeven kunnen worden. Aangezien ik aldus de verbinding van de beide zojuist genoemde aspecten aanneem, schijnt mij de definitie die Von Böhmer[4] [5] gegeven heeft, onvolledig te zijn, wanneer hij zegt: "*Per suggestionem intelligo quaestionum, qua reo ad suggestionem provocato*

[3] Onduidelijk. Wellicht een verwijzing naar de Griekse godin Gaia en haar zoon Tityus. [vert.].
[4] Onduidelijk wie het betreft. De auteur geeft bovendien "Von Böhmer", maar verderop is ook sprake van ene "De Boehmer" en "De Böhmer". Verwarrend is daarbij, dat de auteur aan sommige Franse namen het voorvoegsel "von" geeft. [vert.].
[5] 'Meditat', ad. C. C. C., art. 56, § I.

responsio specialis suppeditatur"[6]: Want het komt er bij suggesties niet enkel en alleen opaan, dat ik de beschuldigde de gelegenheid tot een specifiek antwoord geef. Dit kan ik op de onschuldigste wijze bewerkstelligen (dus, wanneer ik de verdachte vraag op welke plek hij zich op deze of gene tijd heeft opgehouden, in welk gezelschap, et cetera, dan heeft de ondervraagde ook stof om specifiek te antwoorden), doch op welke wijze ik de beschuldigde tot het bepaalde antwoord verleid. Deze aard en wijze vormt voornamelijk het wezen van een suggestie en Von Böhmer heeft meer met het gevolg, dan met datgene rekening gehouden waaruit het gevolg ontstaat. Zo komt mij verder de Kressische bepaling te breed voor: "*Est suggestio circumstantiarum specialum, quae vel reo callido suppeditant occasionem, vt mentiendo elabatur, vel confudunt reum stupidum, vt nec videat, nec intelligat media suae defensionis*."[7] [8] De rechter kan aan de verdachte bijzondere omstandigheden voorleggen, die met het onderhavige misdrijf niet in nauwere verbinding staan (wanneer hij hem bijvoorbeeld om aanduidingen vraagt die zuiver op zijn persoon betrekking hebben) en daardoor deze tot liegen aanleiding geven of in verwarring brengen, zonder zich aan de suggestie schuldig te maken.

§ 2.

Indeling ervan.

---

[6] "intelligo", is 'intellego'? 'Door de opgevatte suggestie van de vragen waarlangs de beschuldigde tot een suggestie wordt verleid, wordt het specifieke antwoord gegeven'. [vert.].

[7] Ad art. 56, § 2.

[8] 'Is de suggestie van de omstandigheden specifiek, dan kunnen ze hetzij aan de beschuldigde de slimme gelegenheid geven om aan de verwarring te ontsnappen, ofwel de kwestie verwart hem, of hij merkt het niet op en snapt het niet voor zijn verdediging.' [vert.].

Suggesties worden door de rechtsgeleerden[9] in klaarblijkelijke en versluierde ingedeeld. Klaarblijkelijke zijn die, wanneer uit de vraag de suggestieve eigenschap ontegenzeglijk helder is; en versluierd, wanneer dit weliswaar niet helder uit de woorden van de vraag volgt, doch uit andere kenmerken kan worden geconcludeerd. Van deze laatste soort worden twee gevallen aangegeven. Ten eerste, wanneer uit de akten niet blijkt waarover de schuldige of getuige ondervraagd is. Bijvoorbeeld wanneer er slechts staat: "Op eerdere vragen of instantie van de rechter antwoordde de verdachte", et cetera. Ten tweede, wanneer de rechter zijn rechtmatige vraag mondeling uitbreidt, de ondervraagde naar het antwoord toe leidt en hem de wijze waarop hij moet antwoorden aan den hand doet. Bijvoorbeeld wanneer de rechter weliswaar in het algemeen vraagt wie de verdachte geholpen heeft, doch naderhand weliswaar geen handlangers noemt, doch dusdanige kenmerken en beschrijvingen aangeeft dat de verdachte er gemakkelijk uit kan opmaken wie door de rechter bedoeld wordt. Tegen deze indeling kan men weliswaar in grote lijnen niets inbrengen, doch ik weet niet hoe men het eerste geval van de verstolen suggestie wil rechtvaardigen. Want uit de omstandigheid dat de aan de schuldige of getuige gestelde vraag in het proces-verbaal niet is uitgedrukt, kan men nog in het geheel niet concluderen dat de rechter suggestief te werk is gegaan, doordat een fout - hetgeen suggesties zijn - in twijfel niet vermoed wordt, en de rechter als een openbare persoon bij alles wat hij zich in zijn ambt voorneemt, het vermoeden dat het goed en rechtsbestendig geschied is, net zolang aan zijn kant heeft, tot men in staat is te bewijzen dat hij zijn plichten niet nauwkeurig in acht neemt en zich schuldig heeft gemaakt aan een tekortkoming. Om deze redenen kan ik aldus de leer van Franz Bordon[10] niet bijvallen,

---

[9] Sigism. Scaccia, 'de Judiciis causarum civilium, criminalium, & haereticalium', Libr. I, C. 86, num. 8; Guazzini, 'de defensione Inquisitorum &c. defens.', XIX, C. 12, num. I.

[10] 'Pract. crimin.', C. 68.

dat bij een ontstane twijfel een vraag als suggestief moet worden beschouwd,[11] aangezien men immer en bij twijfel een voor de beschuldigde voordelige mening moet aannemen. Feitelijk vereisen de rechten van de mensheid alle mogelijke verschoning en begunstiging van de beklaagde, doch dit mag niet ten kosten van iemand anders geschieden, zoals hier het geval is, waar men de rechter belast met de gevolgen van een suggestie. Iedere gerechtelijke handeling voert het stempel van de rechtmatigheid, totdat men een gebrek toont, aangezien naar bekende rechten een feit niet vermoed wordt, doch een bewijs vereist. Aldus moet de regel dat bij twijfel de delicaatste mening moet worden aangevat, hier niet op de schuldigen, doch op de rechter worden aangewend, en moet deze bij twijfel van het verwijt van een suggestie bevrijd worden. Zodra derhalve een punt[12] ontstaat of een vraag suggestief is, moet de zaak aan de opperrechter of aan een onpartijdig college worden overgelaten, dat moet onderzoeken en beslissen of aan het proces de fout van een suggestie kleeft, of niet.[13]

§ 3.

Hun kenmerken. Mag de vraag de naam van het misdrijf bevatten?

Het hoofdkenmerk van een suggestieve vraag is dus hetzij het specifieke voorzeggen van een omstandigheid, of het noemen van een persoon. De omstandigheid echter die in de vraag begrepen is, moet - wanneer die suggestief moet heten - met het misdrijf in nadere verbinding staan. Want buitendien zou de bekentenis van de verdachte met betrekking tot de geloofwaardigheid niet verzwakt worden, daar de grond en het begrip van een suggestie wegvalt. Daaruit concludeer ik, dat een vraag

[11] Onduidelijk, het Duitse origineel plaatst hier een komma. [vert.].
[12] "Anstand". Vertaling onzeker, heeft vele betekenissen. [vert.].
[13] Stryck, in de aangevoerde 'Diss.', Kap. IV, num. 40.

alleen dán niet van een fout beschuldigd kan worden, wanneer hij het vermeende misdrijf qua naam zou bevatten. Bijvoorbeeld of hij niet gestolen, gemoord heeft, vooropgesteld dat met betrekking tot een misdrijf toereikende aanklachten voorhanden zijn. Want zou hij dit ook bevestigen, dan zou toch alleen daaruit jegens hem geen al te groot nadeel ontstaan, zolang hij geen omstandige bekentenis aflegt en die waar wordt bevonden. En dan kan deze mening ook uit het '*arg. L. 1. § 21. D. de quaestion*' worden bewezen, waar staat: "*Qui quaestionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter, quis id fecerit*."[14] Het gerecht spreekt weliswaar zuiver over getuigen die over de dader ondervraagd worden, doch ik geloof ook een analoge conclusie te mogen maken, dat men aan de verdachte de daad waarvan hij beticht is, zonder poespas kan voorzeggen. Daartoe komt nog de overweging dat het proces, in het geval de beschuldigde zou ontkennen, geen voortgang zou hebben wanneer men aan deze de daad niet qua benaming zou mogen voorhouden, want het zou dan hetzij tot foltering of tot opsluiting of een ander middel komen om de waarheid te ontdekken. In alle gevallen zou men echter tegen de verdachte zeggen, waarom men de foltering of iets anders met hem van plan was.

§ 4.

Mogen aan de beklaagde de aanklachten worden voorgelegd?

Zoals dit zonder verwijt van een suggestie mag worden voorgenomen, zo is het de rechter ook toegestaan om de

[14] 'Degene aan wie de vraag zal worden gesteld, moet men niet specifiek ondervragen of hij aan Lucius Titius een moord begaan heeft, doch algemeen wat hij gedaan heeft.' [vert.].

verdachte de aanklachten[15] voor te dragen die tegen hem ontstaan zijn. Hier moet echter naar mijn opvatting een onderscheid worden gemaakt tussen aanklachten die tegelijk omstandigheden van het misdrijf vormen (*indicia delicti*), en zulke die meer op de persoon van de dader betrekking hebben (*indicia auctoris*). De eerste soort kan onmogelijk het specifieke onderwerp van een vraag zijn, aangezien hier het volledige begrip van een suggestie optreedt. Zou ik bijvoorbeeld aan de verdachte de aangiften, die aan tijd, plaats, soort van uitvoering, et cetera, ontleend zijn en tot de voleinding van de ter discussie staande handeling behoren, willen voorleggen, dan zou dit klaarblijkelijk tot gevolg hebben dat men zijn daarop volgende bekentenis als minder bewijzend zou moeten aanzien, aangezien men niet kan weten of hij deze omstandigheid ongedwongen zou hebben aangegeven, hetgeen aan een bekentenis pas de graad van gewisheid verstrekt die men in feitelijke strafrechtelijke zaken eist. Daarentegen staan de aanklachten die meer de persoon van de beschuldigde betreffen, niet in de precieze verbinding met het misdrijf. Ze verzwakken dus de geloofwaardigheid van de bekentenis niet, als ze al bepaald voorgelegd moeten worden. Ja, naar de praktijk worden de verdachte omstandigheden aan de verdachte voorgelegd, wanneer het tot foltering komt.[16] Aldus moet dit ook anderszins veroorloofd zijn, aangezien overal dezelfde grond overheerst, en bij de foltering de suggesties nog gevaarlijker zijn dan in andere gevallen. Het is derhalve geen fout om op de verdachte de verdenking te vestigen die uit zijn vlucht, verdachte verandering van kledij en omgang met misdadigers en de beschuldiging van de stervende benadeelde, voor hem ontstaan is. Doch bij dit voorhouden van de aanklachten is uiterste behoedzaamheid van de rechter noodwendig, opdat hij niet de

---

[15] "Anzeigen". Heeft vele betekenissen: 'aangifte', 'aanklacht', 'verklaring'. [vert.].

[16] Art. 69, P.G.O. [lees: 'Peinliche Gerichts Ordnung'; vert.]; Claproth, 'peinl. Procesz', p. 141.

nadere omstandigheden van het misdrijf uitdrukkelijk in de vraag benoemt, en daardoor voor de verdachte de gelegenheid afsnijdt om dit zonder aanleiding te zeggen.

§ 5.

Suggesties zijn verboden. Redenen daarvoor.

Een vraag is suggestief, wanneer hij de omstandigheden van het misdrijf of de naam van de persoon aan den dag brengt, en dan treft hem[17] de haat waarmede de suggesties door de wetten bedekt worden. Reeds het Romeinse recht verdoemt die in de hierboven aangevoerde L. 1. § 21. D. de quaest. En de P.G.O. voert in het art. 56 dezelfde taal. De hoofdreden van deze wet ligt hierin, dat het voor een bekentenis niet toereikend is dat men een zin bevestigt, doch dat vereist wordt dat alleen de bekennende er de veroorzaker[18] van is, en dat die door hem met alle omstandigheden wordt afgelegd. Hoe minder dit nu bij een bekentenis geschied is, des te geringer is de geloofwaardigheid daarvan, daar men niet weet of ze uit betrouwbare wetenschap is voortgevloeid. Want iedere bekentenis is des te gewisser, hoe omstandiger die is afgelegd en waar is bevonden. Dit wordt nog in een hogere gradatie aangenomen wanneer de omstandigheden zo gesteld zijn, dat geen enkele onschuldige die zou kunnen kennen. Doch zijn de omstandigheden niet door de ondervraagde aangegeven, doch slechts bevestigd, dan staat de bekentenis er zomaar een beetje bij, en hoe weinig dit bewijst, behoeft geen vermelding. Benevens deze algemene reden[19] kunnen al naar de verscheidenheid van de gevallen verschillende nevengronden worden aangegeven. Is de verdachte geslepen, dan geeft men hem stof om te liegen en de verdenking te verwijderen die jegens hem voorhanden is. De vreesachtige zal

---

[17] Lees: 'de vraag'. [vert.].
[18] "Urheber". [vert.].
[19] "Ursache". Heeft vele betekenissen. [vert.].

uit bezorgdheid voor een lang, zwaar verhoor of de foltering zich door toe te geven gezwind trachten te bevrijden. Wie levensmoe zal zich door dit middel de levensdraad afsnijden, en de simpele zal in de verwarring daden toegeven zonder ze gedaan te hebben en zonder de vraag begrepen te hebben.[20] [21] Noemt men tegen de getuige de persoon van de dader, en tegen de misdadiger de handlanger, dan kan zowel hetzij de vriendschap ertoe verleiden om te ontkennen, en dan zou de verdenking die anders jegens de dader of medehelper ontstaan was, verzwakt worden, die daardoor niets verloren zou hebben wanneer de vraag algemeen was geweest en de persoon door de ondervraagde verzwegen zou zijn; of de vijandschap kan hen aanvuren om op de vraag bevestigend te antwoorden, om iemand in het ongeluk te storten, waaraan zij wellicht bij een algemene vraag niet gedacht hadden.[22]

§ 6.

De rechter moet ze dus niet alleen vermijden, ...

De rechter schaadt dus de rechten der mensheid door suggestieve vragen, aangezien hij de vreesachtigen en degenen die vertwijfeld zijn, de directe aanleiding geeft om meer te bekennen dan zij gedaan hebben; dat het op suggesties gebaseerde proces herhaald wordt; en dientengevolge de ongelukkige het leed der gevangenschap en de marteling van een ongewisse toekomst langer moet dragen. Hij faalt jegens

---

[20] De Böhmer, ad art. 56, § I; Manz., ad art. 56, num. 6; Kress, art. 56, § 2; Beccaria, 'von Verbrechen und Strafen', uitgeverij Von Hommel, § 200.

[21] Lees: Cesare Beccaria, 1735-1793, 'Abhandlung von den Verbrechen und Strafen', Uitgeverij Michael Bock, Hamburg, 1766. [vert.].

[22] De Böhmer, art. 31, § 2.

het beste van de staat, aangezien hij de geloofwaardigheid en volle bewijskracht van een bekentenis verzwakt, en de verdiende straf van de misdrijven, zoals niet gans, doch op zijn minst zo lang uitstelt, tot het gebrek der suggestie is opgeheven. Nog groter is de fout wanneer de rechter enkele omstandigheden van het misdrijf in ervaring heeft gebracht, en zich het ganse voorval der zaak indenkt, hetgeen hij daarna aan de onschuldige niet zozeer suggereert als opdringt, aangezien hij gelooft dat de zaak zich zo heeft kunnen toedragen, en het vanuit een foutieve eerzucht wenst te hebben geraden, waarover reeds Kreff[23] [24] zich beklaagt. Wee de rechter die zijn verdienste naar het getal van de terechtgestelden afmeet; voor wie het heerlijke gevoel onbekend is dat verschaft wordt door het besef onschuld gered en ongelukkigen beschermd te hebben! Het gevaarlijkste echter zijn suggesties wanneer ze meer dan één omstandigheid in één artikel bevatten, waarover Servan[25] [26] een opvallend voorbeeld levert. De heer De Vocance[27] was, zoals de afloop toont, valselijk ervan beschuldigd dat hij zijn verwant, de heer De Bouvard[28], via de suiker in de koffie opzettelijk had vergiftigd. Bij het onderzoek uitte zich de omstandigheid dat dezelfde suiker die voor de heer De Bouvard dodelijk en voor de familie van de heer De Vocance uiterst schadelijk was, de bediende niet in het geringste schaadde. Het kwam er dus opaan, of en wanneer degenen die bediend waren, van dezelfde

---

[23] Ad art. 56, § 3; Von Globig en Huster, 'Abhandl. von der Criminalgesetzgebung', p. 414.

[24] Lees: Hans Ernst von Globig, 1755-1826, 'Abhandlung von der Criminal-gesetzgebung', Zürich, 1783. [vert.].

[25] "von Servan". Lees: Joseph Michel Antoine Servant, 1737-1807, Frans jurist. Hij verzette zich fel tegen wettelijk misbruik en foltering. [vert.].

[26] 'Ueber die französischen Criminalgesetze und Geschichte des inquirirten Parlamentsraths von Vocance', Bern, 1786, pp. 94-96.

[27] "von Vocance". Lees: 'de Vocance'. [vert.].

[28] "von Bouvard". Lees: 'de Bouvard'. [vert.].

suiker genomen hadden, en daarover werd de bediende op de volgende wijze ondervraagd: Waar hij de suiker had weggenomen waarvan hij zich twee of drie dagen voor de dood van de heer De Bouvard bediend had. Aan deze vraag bemerkte Servan met recht twee mankementen. Ten eerste, dat de rechter als uitgemaakt veronderstelt, dat de suiker twee of drie dagen voor de dood van de heer De Bouvard is weggenomen, en ten tweede, dat de vraag niet precies op de tijd gericht is, doch op de plek waar de suiker werd weggenomen, terwijl dus niets anders vermoed kan worden dan dat de beklaagde vanwege de plek zal antwoorden en vanwege de tijd niets zal zeggen, waarvan het gevolg is, dat de tijd, zoals hij in de vraag staat, als juist wordt aangenomen.

§ 7.

... doch ook het ontstaan en de gelegenheid daartoe verhoeden.

Uit dit alles wordt dus de door alle wetten en schrijvers aangenomen grondregel duidelijk, dat de rechter zich van alle arglistige en suggestieve vragen moet onthouden.[29] Ja, hij is verder verschuldigd om ook te verhoeden dat van de andere zijde suggesties kunnen ontstaan.[30] Zo moet hij er alle mogelijke zorg voor dragen, dat twee of meer handlangers van een misdrijf niet in een gevangenis bijeen bewaard worden,

---

[29] Von Globig en Huster, 'über die Criminalgesetzgebung, p. 414; in de aanvulling p. 501; Servin, 'über die peinliche Gesetzgebung, pp. 433-436; Smelin, 'Grunds. der Gesetzg. über Verbrechen und Strafen', § 185, p. 254; Von Soden, 'Geist der deutschen Criminalgesetze', III Band, § 224, p. 223. [Lees: Julius von Soden, 1754-1831 'Geist der teutschen Criminal-Gesetze', 3 delen, Dessau, 1782; vert.]
[30] "zu verhüten, dasz nicht (…)". Dubbele ontkenning kan vaak in oude Duitse werken worden aangetroffen. Hier uiteraard enkelvoudig bedoeld. [vert.].

opdat men ze buiten staat brengt om te overleggen hoe zij hun verklaringen willen inrichten.[31] Evenzo is hij ertoe verbonden om te waken over artsen en chirurgen die ertoe bestemd worden om de lichaams- en zielsgesteldheid van de verdachte te onderzoeken, opdat zij deze niet specifieke vragen voorleggen, bijvoorbeeld of hij niet melancholisch of vreesachtig is, vreselijke dromen heeft, et cetera, want ook daardoor wordt de gewisheid van het strafrechtelijk onderzoek verzwakt[32], aangezien de geslepene[33] gemakkelijk tot leugens gevoerd, en de vreesachtige daarentegen ertoe verleid wordt om alles te bevestigen, waardoor men aldus tenslotte net zo weinig weet als men bij de aanvang geweten heeft. Ook bij getuigenverhoren kan het het geval zijn, dat men van hen moet vrezen dat zij gelijke verklaringen onder elkander afspreken, waarbij dus de rechter er zorg voor moet dragen dat zij van elkander afgezonderd, en voor een samenkomst verhoord worden.

§ 8.

Gevolg van een suggestie, 1) wanneer de beklaagde bekent, ...

Wanneer nu de rechter zich schuldig heeft gemaakt aan de fout van een suggestie, dan is het noodwendige gevolg daarvan de nietigheid van de voorgenomen handeling. Verscheidene rechtsgeleerden beweren hier, dat het ganse proces dat een suggestie bevat, nietig is[34], welke mening echter niet zonder beperking gevolgd moet worden. Naar mijn mening komt alles er hier opaan, op welke wijze deze fout zich in het proces uit, en of het

---

[31] Stryck, 'de jur. Suggest., C. IV, num. 64.
[32] De Böhmer, art. 56, § 1.
[33] "Verschlagene". [vert.].
[34] Scaccia, 'de Judic.', L. I. C. 86, num. 7, 40; Oldecop., 'observ. crimin.', Tit. 4, Obs. 10; Stryck, 'de Jure Suggest.', C. IV, num. 38; Guazzini, 'defens. inquisit. defens., 20, C. 13.

misdrijf niet reeds door vol bewijs is vastgesteld. Berust dit gans of hoofdzakelijk op de bekentenis, en komt naar voren dat de vraag waarvan alles afhing suggestief is en waar de ganse bekentenis van de beklaagde op berustte, dan is beslist de ganse voortgang nietig. Mocht echter slechts een nevenvraag, die niet precies op de hoofdhandeling teruggrijpt, of slechts één uit meer misdrijven bevat, tot suggestief worden verklaard, dan moet slechts de op deze vraag gevolgde bekentenis op geen enkele wijze in beschouwing worden genomen, zonder dat voor het overige proces daaruit een nadeel zou hoeven te worden gevreesd. Dit gevolg van nietigheid meen ik echter slechts te moeten beperken tot het geval wanneer de rechter zijn vraag suggestief mocht hebben ingericht. Heeft de verdediger naar genomen inzage van de akten aan de verdachte iets gesuggereerd, of de griffier aan deze een omstandigheid voorgezegd, of is op een andere wijze door de gerechtsdienaar of gevangenenbewaarders een suggestie begaan, dan kan om die reden het proces niet als foutief, en de bekentenis niet als nietig worden aangevochten, tenzij de bekentenis klaarblijkelijk gans naar de gesuggereerde omstandigheden is ingericht, doch kan de rechter door een des te nauwkeuriger onderzoek deze door anderen begane fout wederom goedmaken. Kan echter de uit suggesties ontspringende nietigheid niet worden opgeheven? Wanneer wij deze vraag naar algemene grondbeginselen beschouwen, dan geloof ik die met "nee" te moeten beantwoorden. De oorzaak schijnt mij zeer natuurlijk te zijn. Bekent de verdachte op een voorafgegane suggestie en het verhoor wordt herhaald, dan bekent hij hier hetzij net zoals de eerste keer, of hij verandert zijn verklaring. Herhaalt hij zijn eerste bekentenis, dan keert met hem dezelfde twijfel weer, of de verdachte deze omstandigheid ook zonder suggestie zou hebben aangegeven; of hij meer uit eigen wetenschap, of vanwege de specifieke vraag van het gerecht heeft gesproken. Spreekt hij de tweede keer verschillend, dan ontstaat daaruit een tegenspraak, die de in strafrechtelijke zaken zo nodige gewisheid op zijn

minst enigermate verzwakt. Aangezien strafrechtelijke processen toch een afloop moeten hebben en een suggestie niet in staat is om straffeloosheid aan te trekken, heeft men in de gerechtelijke usance aangenomen, dat men het verhoor of het proces waarin een suggestie is voorgekomen, moet herhalen, waardoor het daaruit ontstane gebrek geheeld wordt.[35] Ik moet toegeven, dat ik moeilijk zou kunnen besluiten om een doodsoordeel op een bekentenis te baseren die door suggesties is uitgelokt, al is het verhoor ook herhaald en de fout daardoor gezuiverd, tenzij er dan verder een morele gewisheid voorhanden zou zijn.[36]

§ 9.

... 2) wanneer hij ontkent.

Deze tot nu toe geuite grondbeginselen moeten echter hoofdzakelijk begrepen worden ten aanzien van het geval waarin de suggestie aanleiding is tot een bekentenis. Draaie men nu echter het geval om en denke zich de volgende positie in. Aan de ontkennende verdachte worden de omstandigheden allemaal specifiek voorgelegd. Hij blijft echter bij zijn eenmaal aangevangen ontkenning. Hier is de twijfel zeer natuurlijk of men tot een middel moet voortschrijden om de waarheid naar voren te brengen. Zoveel is naar mijn overtuiging gewis, dat men hier niet aan foltering zou kunnen denken. Want zou de verdachte tijdens de foltering de daad met de suggereerde omstandigheden bekennen, dan zou hier de gegronde verdenking ontstaan of het ernstig en uit eigen wetenschap is geschied, vooral aangezien hier het gevoel van pijn de beschuldigde tot een gezwinde bekentenis kan verleiden, om van de pijn zo

[35] Fröhlig von Fröhligsburg, 'Comment. über die P.G.O., II, B. I, Tit. p. 95.

[36] Dezelfde mening is Blumlacher toegedaan, over de P.G.O., art. 56, num. I.

spoedig mogelijk bevrijd te worden. Geeft deze de daad met andere omstandigheden aan dan welke de rechter hem gesuggereerd heeft, dan is zijn vertelling verschillend van de wetenschap die het gerecht van de daad verkregen heeft. Ook dit bewerkstelligt ongewisheid, die met de bedenkelijke van een tijdens de foltering gedane bekentenis feitelijk verbonden, en veel te groot wordt dan dat de rechter vaste grond kan bereiken. *Territio*[37] wordt vrijwel naar overeenkomstige grondbeginselen als de foltering beoordeeld. Hij is dus evenmin toelaatbaar. Foltering mag dus op een plek afgeschaft zijn of niet, maar ik geloof, dat in het huidige geval een bewaring van de beschuldigde naar elders[38] gegeven grondbeginselen zou moeten intreden, en dat de rechter het tijdstip zou moeten afwachten tot meerdere aanklachten jegens de beschuldigde ontstaan, en dan kan met meerdere gronden jegens deze het proces worden vernieuwd, welke herhaling het gebrek van de suggestie tegelijk wederom opheft. Wanneer echter in het hierboven gegeven geval de verdenking zich slechts tot de zuiveringseed uitstrekt, dan geloof ik dat deze ongeacht de suggestie kan worden erkend, aangezien het hier niet zozeer op een bekentenis aankomt.

§ 10.

Suggesties worden onder bepaalde inperkingen geduld, 1) wanneer de omstandigheden op de akten gebaseerd zijn, ...

Doch zijn er geen gevallen waarin suggesties veroorloofd zijn? De schrijvers nemen daarvan verschillende aan, die echter bij een nadere beproeving niet gans de toets doorstaan. Ten eerste moet het de rechter namelijk veroorloofd zijn om de verdachte omstandigheden voor te houden, wanneer ze op de akten geba-

---

[37] Voorspiegeling van de folterinstrumenten. [vert.].
[38] Zie mijn 'Abhandlung über die Wirkungen eines unvollkommnen Beweises in peinlichen Sachen', Wirzburg, 1786, §§ 10, 11.

seerd zijn[39], en er dan jegens hem een hoofdomstandigheid moet worden ontdekt wanneer hij van het ontkennen niet kan worden afgebracht, om hem daardoor te tonen dat de daad aan het gerecht bekend is, en hij zich er dus niet met leugens doorheen kan helpen.[40] Hoewel dit met de theorie niet overeenstemt, en ook niet moet geschieden in het geval wanneer de verdachte ontkent[41], laat het zich toch naar de gerechtelijke usance niet gans verwerpen. Doch hier is de hoogste behoedzaamheid noodwendig, opdat men niet te ver gaat en de bekentenis van de beschuldigde niet te zeer verzwakt. En in zulk een toestand is het de rechter, die alle moeite vergeefs geprobeerd heeft, aan te raden, dat hij eerst nadere beschrijvingen van de omstandigheden, doch zonder er iets specifieks in te laten insluipen, aan zijn beklaagde voorlegt. Helpt echter ook dit niet, dan kan hij hem bepaald vragen of hij op deze plek geweest is, met deze handel heeft gedreven, in het huis gestolen heeft. Echter mag niet meer dan een hoofdomstandigheid gesuggereerd worden, want dit schaadt niet zozeer wanneer de ondervraagde de overige omstandigheden vrijwillig aangeeft en deze aankomen.

§ 11.

... 2) wanneer er toereikende aanklachten jegens een persoon zijn, ...

Ten tweede is het naar het getuigenis van de schrijvers toegestaan, om de handlanger van een misdrijf te noemen

---

[39] Von Globig en Huster, 'Abhandl. von der Criminalgesetzg.', p. 414.
[40] Claproth, 'Peinl. Procesz', p. 76; Brunneman, 'Proc. inquis.', C. 8, membr. I, num. 42; Stryck, 'de Jur. Suggest.', C. 4, num. 90; Quistorp, 'Grundf. d. deutsch. peinl. Rechts', Th. II, § 670.
[41] Koch Institut. jur. crimin., L. III, C. 14, § 793, not.

wanneer toereikende aanklachten jegens hem voorhanden zijn.[42] Dat de rechter zich aan geen enkele fout schuldig maakt wanneer hij in deze situatie de medemisdadiger in de vraag noemt, kan op grond van de gerechtelijke usance verdedigd[43] worden. Doch er kan ook op goede gronden worden aangegeven, dat hij daarvan geen bijzonder nut kan verhopen. Want zou ook jegens iemand de verdenking van een misdrijf geuit worden, dan wordt die daardoor maar weinig vermeerderd wanneer de hoofddader de persoon genoemd, en de vraag met een enkel "ja" beantwoord wordt. De P.G.O. vordert in art. 31 uitdrukkelijk, dat aan de spreker de beklaagde persoon niet wordt voorgehouden wanneer uit het benoemen van de medemisdadiger een aanklacht moet ontstaan. Is aldus dit voorhouden geschied, dan is dit weliswaar naar de bovengenoemde uiting geen gebrek, doch de ganse uitwerking kan daarmede ook niet verbonden zijn, zoals wanneer de persoon van de medemisdadiger uit vrije stukken genoemd zou zijn. Wanneer in tegendeel de verdachte niet tot zijn bekentenis overgaat, al stelt men hem voor dat hij het misdrijf met handlangers begaan moet hebben, en geeft men hem daarna door nadere beschrijving te kennen dat de persoon van de medemisdadiger niet gans onbekend is, dan weegt de rechter dat de dader ook de specifieke vraag of wellicht Caius hem heeft geholpen, met "neen" beantwoordt, welk ontkennen de som van de verdenking jegens Caius naar mijn mening toch gewis iets moet verzwakken, zoals het bevestigen ervan die versterkt zou hebben. Hetgeen ik hiervoor over het voorlezen van specifieke omstandigheden gezegd heb, namelijk dat men eerder tot beschrijvingen dan tot suggesties zijn toevlucht zou moeten nemen, laat zich hier net zo herhalen, als dat het vanzelf spreekt dat jegens

---

42 Cocceji, 'de Suggest.', C. 5, § 30; Stryck, 'de Jure Suggest.', C. 4, num. 104; 'Cod. Fabrian. definit. forens.', L. 9, Tit. 21, defin. 7, num. 3. f.

43 "behauptet". Vertaling onzeker, heeft vele betekenissen, waaronder 'beweerd'. [vert.].

iemand een verdenking van enige gewichtigheid voorhanden moet zijn wanneer men zijn naam in een vraag wil voorleggen. Want wanneer er jegens iemand geen aanklacht is, zou het een onvergeeflijke fout zijn om zijn naam bij het verhoor te noemen, die een nog hogere graad zou bereiken wanneer de verhoorde persoon op een suggestieve vraag iemand als handlanger zou aangeven, en men jegens deze een onderzoek zou willen regelen, welke procedure naar de eenstemmige mening van de rechtsgeleerden als nul en nietig zou moeten worden verworpen.

§ 12.

Toetsing van een bewering van Hommel.

Een andere uitzondering van de regel dat de persoon van de medemisdadiger niet zou mogen worden genoemd, voert Hommel[44] in het volgende geval aan. Aan een zwangere, die Sempronius[45] als haar bezwangeraar aangaf, werd, aangezien deze bestendig loog, doch zij wegens andere misdrijven verdacht was, de zuiveringseed opgedragen: "Dat zij zich noch aan een bloedschande, noch aan een echtbreuk schuldig had gemaakt, doch haar bewering dat Sempronius haar bezwangerd had, overeenkomstig de waarheid is", en zij legde hem met deze woorden af. Hier is nu Hommel van mening, dat bij het opstellen van de formule van de zuiveringseed de persoon van de helper niet genoemd mag worden, tenzij het zo is, dat het bij vleselijke, of misdrijven die geen zichtbaar spoor achterlaten (*in delictis facti transeuntis*) tot vaststelling van het bestaan van het misdrijf (*ad certitudinem corporis delicti*) noodwendig is. Ik weet weliswaar, dat de beschuldiging van een handlanger een aanklacht vormt, en dat men bij voorbijgaande handelingen

[44] 'Rhapsod. quaestion., Vol. IV, obs. 583, fol. 1056.
[45] Een fictieve figuur, die in die tijd vaker in bepaalde situaties als actor werd opgevoerd. [vert.].

(waartoe ik echter de vleselijke misdrijven evenals Hommel niet kan rekenen) om gewisheid te verkrijgen, alles zou moeten aannemen en opzoeken, aangezien men er hier daarmede moeilijker aan toe is dan bij daden die sporen achterlaten. Doch bij dit alles kan ik toch deze Hommelse mening niet aannemen. Het blijft nu eenmaal immer ongepast om een strafrechtelijk beklaagde op de persoon[46] van een handlanger een eed te laten afleggen, en daardoor gene jegens deze als een beëdigde getuige te laten optreden, aangezien een verdachte nimmer tegengehouden kan worden om zijn verklaringen met een eed te bekrachtigen, en hier een soort van een gezworen verklaring voorhanden is. En dan slaat de daaruit voortvloeiende aanklacht meer op de dader, dan op het feit van het misdrijf dat in een bepaalde beschouwing reeds gevestigd moet zijn, wanneer men het proces wil voeren, dat met de suggestieve zuiveringseed sluit.[47] En aangezien Hommel zelf uiteindelijk toegeeft dat een dergelijke eed de daarin genoemde handlanger niet verdacht maakt, waarom moet hij dan beëdigd worden?

§ 13.

… 3) wanneer het op verdediging aankomt, waarbij echter moet worden onderscheiden tussen listige …

Ten derde en bij voorkeur moeten suggesties zonder bezwaar aangewend kunnen worden, wanneer ze op verdediging van de verdachte gericht zijn, tot welk doel men zich op art. 47 van de P.G.O. beroept en met name op de woorden dat men de gevangene er vooral aan moet herinneren, et cetera.[48] Hoezeer ik ook de dure plicht van de rechter voel om al het mogelijke op

[46] Onduidelijk. [vert.].
[47] Onduidelijk. [vert.].
[48] Quistorp, 'Grundsätze des deutsch. peinl. R. Th.', II, § 670; Cocceji, 'de suggest.', C. V, § 25.

te zoeken wat maar tot de verdediging van de beschuldigde kan dienen, zo weinig kan ik met de stelling naar de omvang zoals die er ligt, instemmen. De woorden van art. 47 zijn weliswaar algemeen, en willen dat iedere strafrechtelijk beklaagde met name ondervraagd wordt, waarbij nog de gunst der verdediging komt, die de bron van zovele uitzonderingen is, die in geen ander geval dan bij verdedigingen plaatsgrijpen. Doch dit alles hindert niet om de woorden van de aangevoerde wet in te perken, opdat ze zich met het verstand, met het beste van de staat en met het doel der wetten laten overeenkomen. Ik geloof namelijk, dat men hier een onderscheid zou moeten maken tussen geslepen[49] en vreesachtige verdachten. Wanneer wij ons een listige en geslepen beschuldigde voorstellen, kunnen wij onmogelijk tot de gedachte vervallen dat hij iets wezenlijks zou verzwijgen dat tot zijn voordeel kan strekken. Men mag aldus aannemen, dat er geen andere verdedigingsgronden voorhanden zijn, dan die welke de verdachte aan het gerecht geopenbaard heeft, al heeft de rechter sporen van meerdere. En men kan van een mens van deze soort gewis geloven, dat hij alle hem voorgezegde, voordelige omstandigheden gretig zal aangrijpen om de hardheid van zijn noodlot te milderen, of ze nu waar zijn of vals. En dit is toch gewis de visie van de wetten niet, wier doel en plicht het is om de ontmaskering der misdadigers te vergemakkelijken, en op iedere onbedachtzame daad de straf op de voet te laten volgen. Zou deze bedoeling niet verijdeld worden wanneer met aan een geslepene verdedigingsgronden ter hand zou willen geven?

§ 14.

Welke suggestieve vragen niet uitdrukkelijk moeten worden toegestaan.

[49] "verschlagenen" [vert.].

Hier laat zich weliswaar de betekenisvolle tegenwerping maken, dat ook de geslepenste de een of andere omstandigheid vergeten zou kunnen zijn, en dat het in dit geval hard zou zijn om hem die niet ter hand te mogen stellen. Doch deze tegenwerping valt bij een passende omzichtigheid van de rechter weg. De nuttige omstandigheid namelijk die de verdachte verzwijgt, is hetzij anderszins gans bewezen, of voor de helft, of er zijn slechts lichte vermoedens aanwezig van het bestaan ervan! Is een volledig bewijs ervan aanwezig, dan kan en moet de rechter er gebruik van maken, al zou ook degene op wie de weldadige invloed inwerkt, zich dit voordeel niet zelf door een vermelding verschaft hebben. En hier kan men zonder bedenking aan de beklaagde verklaren, dat dit of dat de straf mildert, aangezien het op de bekentenis van de verdachte in het geheel niet meer aankomt. Meer moeilijkheid echter heeft de kwestie wanneer de verdedigingsgrond anderszins voor de helft bewezen is. Feitelijk kan men hier enerzijds niet anders vermoeden, dan dat de listige verdachte zonder twijfel het bestaan ervan zal beweren, wanneer men hem die voorzegt; doch aangezien anderzijds in de leer van de verdedigingen met betrekking tot het bewijs de grondbeginselen niet zo nauwkeurig gevolgd worden als de wetten het doorgaans eisen, en men in de twijfel tussen schuld en onschuld, en grotere of geringere strafbaarheid, immer naar de gematigde kant moet sturen, zo geloof ik, dat de rechter hier ook aan de geslepenste beschuldigde de omstandigheid specifiek moet voorleggen. Daarbij mag hij zich er echter niet mee geruststellen, dat de ondervraagde de vraag simpelweg met 'ja' beantwoordt, doch hij moet van hem beschrijvingen en nadere opgaven eisen, opdat daaruit kan worden afgewogen of de verdedigingsgrond zich naar waarheid zo bevindt, of niet. Zijn het uiteindelijk slechts lichte vermoedens die de rechter van het bestaan van een voor de verdachte voordelige omstandigheid heeft, dan kan hij naar mijn opvatting verder niets anders, dan dat hij zijn listige schuldige door nevenvragen en beschrijvingen zover brengt, dat hij hem als rechter gewis zou

aangeven wanneer zijn vermoedens gegrond waren. Uit dit verzwijgen kan dus niets anders worden geconcludeerd, dan dat de verdedigingsgrond niet met het onderhavige geval verbonden is. En hier zou het gevaarlijk zijn om die in een suggestieve vraag aan de verdachte voor te leggen, die daardoor de gelegenheid zou krijgen om zich van nieuwe uitvluchten te bedienen en de verdiende straf nog meer van zich te verwijderen. Aangezien dit echter tegen het doel en de zin van de wetgeving is, moeten de woorden van het bovenvermelde artikel zo worden ingeperkt, dat het zonet genoemde geval ervan uitgesloten blijft. Net zomin mag de rechter de milderings- of bevrijdingsoorzaken suggereren wanneer de verdachte alles ontkent, en dus ook deze omstandigheid niet aangeeft om in het geheel nergens op in te hoeven gaan. Want men kan er van tevoren reeds zeker van zijn, dat hij die ook ontkent. En mocht men zich daarin vergissen en hij haar bekennen, dan zou hij zich juist daardoor in tegenspraak verwikkelen, en naderhand datgene moeten bekennen wat hij voordien ontkend had, in welke positie de gesuggereerde en toegegeven omstandigheid hem veelmeer zou schaden dan nut opleveren, en het doel zou wegvallen waarom anderszins suggesties in verdedigingsgevallen geduld worden. Wanneer wij ons echter in de positie verplaatsen dat het misdrijf van de ontkennende verdachte reeds genoegzaam bewezen is en met milderingsgronden verbonden is, dan kunnen deze aan hem onder de hiervoor gestelde beperkingen voorgelegd worden.

§ 15.

... en vreesachtige beklaagden.

Doch gans andere grondbeginselen moeten worden aangenomen, wanneer de in het proces verwikkelde mededader simpel of vreesachtig mocht zijn. Hier is het de dubbele plicht van de

rechter om voor de ongelukkige te zorgen, aan wie de verwarring of angst het verbiedt om dit zelf te doen. Zou hij aldus zo weinig zijn heil indachtig zijn, dat hij het zou nalaten om voordelige omstandigheden aan te voeren, dan beveelt de stem der mensheid, waarmede art. 47 overeenstemt, de rechter om deze weglating op te vangen en het geringste spoor van een voor de beschuldigde gunstige omstandigheid na te lopen. Dit geschiedt nu voor alles door een nauwkeurig daarover ingesteld verhoor, dat zo moet worden ingericht dat men de verhoorde naar alles voert wat hem van nut kan zijn. Uiteindelijk echter wordt dit doel door suggesties bewerkstelligt, en het gebruik daarvan kan hier des te eerder geduld worden naarmate het gewisser is dat ze de waarheid in deze situatie zozeer niet schaden, wanneer de rechter het niet laat ontbreken aan moeite en zorgvuldigheid. Want hij zal dan niet iedere bewering van de schuldige geloven, doch nadere beschrijving en bewijs vorderen, en van ambtswege onacceptabele beweringen verwerpen, doch die welke bewezen zijn, aannemen, en ze voor de in het proces bedeesde ten beste laten strekken.[50]

Ten vierde ten slotte, laat zich de mening goed rechtvaardigen van degenen die suggesties in geringe, slechts in de oneigenlijke zin strafbare gevallen zonder beperking toestaan[51] [52], omdat het in dergelijke gevallen zo nauwkeurig niet wordt genomen, en van een bekentenis niet zoveel vereist wordt als in feitelijk strafrechtelijke zaken.

§ 16.

Suggesties kunnen plaatsvinden: 1) bij algemene ondervraging, ...

---

[50] De Boehmer ad art. 47, § 2, en in 'Observ.' bij Carpzov., quaest. 113, obs. 4 en quaest. 115, obs. 2.

[51] "verstatten". [vert.].

[52] Quistorp, 'Th.', II, § 669.

Zo verschillend als de handelingen van een strafrechtelijk proces zijn, op zo verschillende wijze ook kan de fout van een suggestie zich daarin tonen. Vandaar dat ik het voor dienstig bevind om de delen van een strafrechtelijke zaak met betrekking tot mijn onderwerp te doorlopen. De aanvang van ieder strafrechtelijk proces nu, is de algemene ondervraging, die niets anders tot doel heeft dan de vraag vast te stellen of een misdrijf is begaan, en stof te verzamelen om tegen een bepaalde persoon te kunnen optreden. Hier zou een suggestie zich in haar ganse schadelijkheid tonen, wanneer aan de getuige een specifieke naam zou worden voorgelegd; de kwestie moge zich zo ontwikkelen[53] als ze wil. Geeft de getuige de persoon naar wie hij bepaald gevraagd werd, als de bedenker van de onderhavige daad aan, dan kan deze verklaring op zich geen verdere grond tot een onderzoek vormen wanneer men zich niet aan het verwijt van een nietigheid wil blootstellen, aangezien de enige sterkte van een getuigenverklaring afhangt van de eigen wetenschap bij de ondervraagde. De rechter berooft hier dus zichzelf van de hulpmiddelen door dewelke hij in zijn aangelegenheid zou kunnen voortschrijden, wanneer hij door suggestieve vragen de getuigen hun werkzaamheid ontneemt en hun verklaringen ontkracht. Ontkent evenwel in hetzelfde geval de getuige dat de genoemde persoon de onwettige handeling begaan heeft, dan is dit voor de in de specifieke vraag opgesomden de directe gelegenheid om de rechter door een schadeklacht[54] aan te klagen[55] [56], die hier des te eerder met een nadelige afloop jegens hem verbonden kan zijn, aangezien hij zich van verboden middelen bediend heeft om het gewicht van zijn ambt aan een verdachte en ongelukkige te laten voelen. Nog meer zou de rechter falen, wanneer hij de verdachte in de

---

[53] "ausschlagen". Vertaling onzeker, heeft vele betekenissen. [vert.].
[54] "Injurienklage". [vert.].
[55] "zu belangen". [vert.].
[56] Ludovici, 'Einleit. zum peinl. Proc.', I, Kap., § 18.

algemene ondervraging weliswaar als getuige zou willen verhoren, doch hem de vraag zou willen voorleggen of hij niet dit of dat misdrijf heeft begaan. Deze vraag is weliswaar dan onvervangbaar, wanneer men wegens toereikende verdenking tot een specifieke ondervraging is voortgegaan. Doch aan iemand deze zin bij het algemene onderzoek voorleggen, zou belediging zijn, en aan de ondervraagde een gegrond recht toebedelen om tegen een zo handelende rechter te protesteren, wanneer het tot een verdere procedure zou komen.

§ 17.

... 2) bij een specifiek onderzoek, ...

Wanneer de strafzaak tot aan het specifieke onderzoek geschied is, dan is weliswaar een bepaalde persoon het onderwerp ervan, doch ook deze moet in het algemeen worden ondervraagd, en de rechter kan slechts dan moreel gewis zijn dat een waarachtige bekentenis voorhanden is, wanneer de beklaagde die zonder specifieke aanleiding heeft afgelegd, en de aangegeven omstandigheden waar worden bevonden. Wanneer onbetekenende vragen, zoals Servan[57] terecht opmerkt, in een strafrechtelijk verhoor gevaarlijk zijn, waar de beklaagde iedere vraag van de rechter voor een klap op zijn hoofd houdt, die hij tracht te ontwijken; hoeveel temeer moet dit voor arglistige en suggestieve vragen beweerd worden, die bij iedere soort van verdachten, zoals ik hiervoor heb aangetoond, schadelijk kunnen zijn? Ook al zijn de rechter op dit punt de handen gebonden, zo staan hem echter andere wegen open om de waarheid uit te vorsen. Zo mag hij bijvoorbeeld de verstokte moordenaar onverwacht naar het lijk van de vermoorde voeren, of aan de ontkennende dief de gestolen waren voorleggen.[58]

---

[57] 'Ueber die französ. Criminalges.', p. 100.
[58] Claproth, 'peinl. Proc.', p. 76.

Doch aangezien een dergelijke handeling er zuiver op gericht is om de gemoedstoestand van de verdachte op te merken, dus hoe hij zich bij een dergelijke aanblik gedraagt, mag er geen suggestieve vraag mee verbonden zijn, die menige beschuldigde in de eerste, door de overrompeling opgewekte, verwarring anders zou kunnen beantwoorden dan hij het met koel bloed zou doen. Evenzo is het de rechter niet verboden om de verdachte nader te ondervragen wanneer hij de ene omstandigheid bekent, doch de andere ontkent, die naar de hoogste waarschijnlijkheid voorhanden was en moest zijn. Want dit is niet zozeer[59] suggestie, dan een conclusie die uit een bekentenis wordt getrokken.[60] Zo mogen ook aan de verdachte, brieven en oorkonden worden voorgelegd[61], waarbij echter toch enige behoedzaamheid noodwendig is. Zijn deze oorkonden door hemzelf geschreven, dan is er geen reden[62] waarom men ze hem niet tot erkenning zou voorleggen. Doch bij oorkonden van een derde, die omstandigheden van het misdrijf bevatten, moet de rechter redelijkerwijze bedenking hebben of hij ze aan de ontkennende verdachte bekend moet maken, aangezien hij in dit geval een suggestie zou kunnen begaan. Nemen wij bijvoorbeeld het volgende geval aan. De rechter heeft een brief in handen waarin een derde aan een in het proces verwikkelde het misdrijf en de wijze van uitvoering aanraadt. Deze ontkent. De rechter legt hem de brief voor en hij bekent daarna de daad, met alle in het schrijven vervatte omstandigheden. Dan is men niet moreel gewis of deze bekentenis uit eigen wetenschap stamt, of om gezwinder weg te komen aan de brief is ontnomen. Dus ook hier is gevaar voor de uit een bekentenis ontstaan bewijs.

[59] "sowohl", 'zowel', hetgeen hier niet logisch is. [vert.].
[60] Quistorp, 'peinl. R. Th.', II, § 670; Kress, ad art. 56, § 1.
[61] Brunnemann, 'proc. inquis.', C. VIII, membr. I, num. 42.
[62] "Anstand". Vertaling onzeker, heeft vele betekenissen. [vert.].

§ 18.

... 3) bij getuigenverhoren, ...

Juist dit gevaar van een verlies van het bewijs laat zich zeer goed bij getuigenverhoren indenken, wanneer suggesties niet genoeg vermeden worden. Een enigszins nauwkeurig onderzoek over het getuigenbewijs voert gemakkelijk tot de bemerking dat dat toch al minder gewis is dan een bewijs door de oorkonden of bekentenis[63], en dat het dan pas zijn grootste sterkte bezit wanneer de getuigen uit eigen wetenschap hun verklaringen voor het gerecht hebben afgelegd. Daaruit wordt dus duidelijk, dat een aan de getuige voorgelegde suggestieve vraag het antwoord van deze ontkracht, doordat ze de twijfel wekt of dit antwoord uit eigen wetenschap is voortgevloeid, of niet. Dezelfde twijfel blijft immer, wanneer zich reeds genoegzame inzichten jegens iemand in het bijzonder zouden hebben betoond, of een andere omstandigheid bewezen mocht zijn. Dus ook deze persoon of de omstandigheid mag aan de getuige niet specifiek worden voorgezegd, wanneer men het anderszins reeds voorhanden zijnde bewijs door deze getuige wil vermeerderen. Vandaar dat een suggestief ingericht getuigenverhoor als nietig wordt beschouwd, welke nietigheid ik mij in dit geval zo groot voorstel, dat ik het erop houdt, dat die naderhand op geen enkele wijze kan worden opgeheven. Wanneer men ook een getuige de tweede keer mocht willen verhoren en dan algemeen ondervragen, dan zou, wanneer hij in beide gevallen zijn eed indachtig is, hetzelfde antwoord als op de suggestie volgen en dezelfde houding[64] blijven, ook al zou de getuige het ook zonder aanleiding gegeven hebben. Volgt een getuigenis dat van de eerste afwijkt, dan is deze tegenspraak een grond die de geloofwaardigheid van deze getuige vermindert.

---

[63] Servin, 'über die peinliche Gesetzgebung', II. Buch, p. 384.
[64] "Anstand". Vertaling onzeker, heeft vele betekenissen. [vert.].

§ 19.

... 4) bij de foltering, ...

Wanneer suggesties ooit schadelijk zijn, dan zijn ze het in de hoogste gradatie in het geval van een foltering. Stellen wij ons de ongelukkige voor die onder de uitgezochtste pijnen onder de handen van de beul kermt, en ten slotte door de pijn overweldigd zich tot de bekentenis wendt. Zal hij niet bij het verhoor, waarnaartoe hij weliswaar van de foltering bevrijd, doch nog met het ganse gevoel van zijn pijn gevoerd wordt, de folteringsvragen zo gezwind mogelijk met 'ja' beantwoorden, om zich de voortzetting van de kwelling te besparen? Weliswaar heeft deze bekentenis een slechte uitwerking qua gevolg, doch de mens let dikwijls meer op het tegenwoordige, dan op de toekomst, en men heeft niet weinig voorbeelden dat beschuldigden zuiver vals hebben bekend om zich van de foltering te bevrijden, al hadden ze reeds voor de toekomst veel vanwege deze bekentenis te vrezen. Daarbij komt nog de bezorgdheid of de ondervraagde alle in de vraag begrepen omstandigheden goed heeft begrepen, wanneer hij zich er met een simpel 'ja' vanaf maakt, welk gedrag[65] gewis niet zonder grond is, wanneer men bedenkt in welke verwarring de verdachte door de vreselijke pijn van de foltering gebracht wordt. En dit waren de gronden waarom de P.G.O. in het art. 56 de rechter uitdrukkelijk en in ieder geval verboden heeft, om aan de beschuldigden die tot de foltering veroordeeld zijn, de omstandigheden voor te zeggen. En niettemin vindt men in de vonnissen van beroemde rechtsgeleerden folteringsvragen die zeer suggestief zijn, en men pleegt in de gerechten het gebruik der suggesties bij de pijniging ermee te verontschuldigen, dat men niet eerder naar dit middel grijpt dan wanneer er op zijn minst een half bewijs is. Doch wanneer men in overweging

[65] "Anstand". Vertaling onzeker, heeft vele betekenissen. [vert.].

neemt hoe ontoelaatbaar een door de foltering afgeperste bekentenis feitelijk is, en hoeveel daardoor nog van haar kracht af gaat wanneer de verdachte de omstandigheden niet zelf aangeeft, doch ze de rechter naspreekt; wanneer men bedenkt dat op deze bekentenis hier alles aankomt, dan zie ik niet hoe men dit suggererende gerechtelijke gebruik zou kunnen dulden en billijken. Ja, ik ga nog verder en beweer, dat een bij de foltering begane suggestie in geen geval wederom goedgemaakt kan worden. Want heeft de gefolterde de suggestieve folterings-vragen eenmaal met "ja" beantwoord, en dit verhoor wordt in het verdere verloop in algemene vragen omgewerkt en herhaald, dan volgt hetzij een veranderde weergave, en dan is de folteringsbekentenis hoe dan ook al ontkracht, of ze is met deze overeenstemmend, en dan is de rechter in dezelfde twijfel in hoeverre hij die zou mogen vertrouwen, met name aangezien de eerste weergave in de verwarring geschied is, en thans door de verdachte kan worden bevestigd, aangezien hij zich in het geval van een verandering in nieuwe tegenspraken vreest te ver-wikkelen, alsook vreest zich daardoor verdachter te maken en nieuwe pijnen uit te staan. Reeds Blumlacher[66] voerde deze mening, wanneer hij zegt: "Ik kan ook niet vinden, dat een dergelijk gebrek en *vitium nullitatis*[67] zich door de *ratification ad bancum juris*[68] wederom zal laten oplossen en helen, want hetgeen eenmaal voorgezegd is, blijft voorgezegd, en zulks kan bij de gevangene niet meer uit zijn hoofd en herinnering weggenomen worden." Mocht aldus op foltering bekend, en daarin een suggestie begaan zijn, dan kan ik de door haar teweeggebrachte bekentenis niet anders dan als nietig beschouwen, en ik kan geen andere positie aannemen dan ze vóór de foltering was, waarbij ik aldus op niets anders dan een

[66] Over art. 56, van de P.G.O., num. I.
[67] 'niet bestaand gebrek'. [vert.].
[68] 'bekrachtiging bij de rechtbank'. [vert.].

protest[69] tegen de in mijn hiervoor aangevoerde verhandeling gegeven grondbeginselen meende te kunnen onderkennen.

§ 20.

... 5) bij confrontaties, ...

Bij confrontaties schijnen suggestieve vragen onvermijdelijk te zijn, aangezien daarin de getuige of medemisdadiger aan de beschuldigde onder ogen wordt gesteld, opdat hij deze de handeling en omstandigheden in het gezicht kan zeggen en hem van een leugen moet betichten. Doch ook hier kan de omzichtigheid van de rechter raad verschaffen. Voor alles zal hij moeilijk besluiten om een confrontatie te houden, wanneer hij ergens zowel de aard alsook de vereisten van een strafrechtelijke bekentenis onderzoekt. Want dit onderzoek voert hem tot de gedachte dat een bekentenis slechts dan volledig geloof verdient, wanneer ze met ware omstandigheden vrij en zonder aanleiding is afgelegd, en dat aldus een zuiver toegeven op het verwijt van een getuige of medeschuldige lang dit gewicht niet met zich verknoopt heeft. Vereist echter de bijzondere situatie van een onderzoek dat men de beklaagde met anderen confronteert, dan moet de eerste zorg van het gerecht zijn, dat de getuige of medemisdadiger tegen de verdachte niet te veel over de omstandigheden van de daad in het gezicht zegt. De confrontatievraag namelijk mag slechts de een of andere omstandigheid bevatten[70], die precies en niet met een uitputtende vertelling beantwoord moet worden. Wordt aan degene die geconfronteerd wordt, deze omstandigheid door degene die confronteert, voorgeworpen, dan bekent hij, ofwel hij gaat met het ontkennen voort. Is dat laatste het geval, dan mag men hem nog zovele omstandigheden laten voorwerpen als

---

[69] "Verwahrung". Vertaling onzeker, heeft vele betekenissen. [vert].
[70] Stryck, 'de jur. suggest.', C. 4, num. 115.

men wil, en hem zijn ganse handeling vertellen, maar zal hij daarom van zijn voornemen om zich er met leugens doorheen te helpen geen enkel ogenblik afzien. En in het eerste geval moet men zich aan de toegegeven omstandigheid houden, en de beschuldigde de overige zelf laten zeggen, opdat zijn bekentenis daardoor een des te hogere graad van geloofwaardigheid verkrijgt.

§ 21.

In plaats waarvan moet het voorlezen van de getuigenverklaringen geschieden?

Deze inperking van een confrontatie is nu feitelijk zo gemakkelijk niet als men zich voorstelt, en het vereist moeite om de getuige of handlangers van het misdrijf zo nauwkeurig te observeren en te beteugelen, dat zij niets méér zeggen dan zij willen. Derhalve houd ik het door Fröhlich[71] opgemerkte gebruik om de ontkennende verdachte de verklaring van de getuige of consorten voor te lezen, voor beter dan een tussen dezen voorgenomen confrontatie. En dit voorlezen heeft gewis verschillende voordelen. De rechter kan namelijk zo ver gaan als hij voor dienstig houdt, wanneer[72] het niet kan worden toegestaan dat aan de verdachte de volledige getuigenverklaring voorgelegd en bekend gemaakt wordt.[73] Hij kan van de verklaring een believend deel voorlezen, zonder dat hij bij de confrontatie het op de confronterende hoeft te laten aankomen of die niet méér dan men hen vraagt, wil zeggen. En dan wordt daardoor ook het bij opposities[74] niet zeldzame geval verhoed, dat de consort die bekend heeft, deze weg wederom verlaat

[71] 'Comment. über die P.G.O.', II. Buch, Tit. 15, p. 156.
[72] "indem". Vertaling onzeker. Heeft vele betekenissen, waaronder 'doordat', hetgeen hier een groot verschil maakt. [vert.].
[73] Stryck, 'de Iure suggest.', C. IV, num. 93.
[74] "Gegenstellungen". [vert.].

wanneer hij ziet, dat de geconfronteerde stevig in zijn ontkenning volhardt.[75] Nog zichtbaarder is dit nut, wanneer de getuige of helper zich wegens de dood of andere onoverbrugbare hindernissen niet meer in staat bevindt om bij een confrontatie te verschijnen, al zou ook de beschuldigde alles ontkennen, of zijn verklaring zo inrichten dat ze de weergave der getuigen weerspreken. Door dit voorlezen valt weliswaar het voordeel weg dat met confrontaties verknoopt is, namelijk dat men kan observeren met welke gelaatsuitdrukking en gemoedstoestand de geconfronteerde degene die confronteert ontvangt, doch ook zonder rekening te houden met de bovengenoemde argumenten geloof ik toch, dat de rechter door de ruil van de voorlezing met de oppositie, niets verliest. Want heeft hij zijn verstokte verdachte eenmaal voorgehouden: dat heeft de getuige, tegen wiens getuigenis gij niets kunt inbrengen, tegen u verklaard; dat heeft uw eigen handlanger tegen u aangegeven; en bekwaamt hij zich tot geen bekentenis, dan zal hij met het trotste aangezicht de confronterende verwachten en diens relaas, zonder zich te veranderen, aanhoren.

§ 22.

... 6) in het aanklaagproces.

Tot slot verdient ook het aanklaagproces nog enige opmerkzaamheid, in het bijzonder aangezien het niet slechts door verschillende schrijvers van de eerste klasse[76], doch ook door een der weldadigste wetgever van de 18e eeuw[77] begunstigd wordt. Deze wijze van procesvoering wordt weliswaar vrijwel geheel aan de regels van het burgerlijk proces afgemeten, waar

---

[75] Scopp, 'Addition zu Fröhlichs Comment.', p. 70.
[76] Het manuscript is onvolledig; daardoor ontbreekt de tekst van deze voetnoot. [vert.].
[77] Idem. [vert.].

de rechter niet anders heeft dan de aanwijzing op grond waarvan hij geen suggestie kan begaan zolang niet de aanklaagprocedure in die van de ondervraging overgaat, doch het zij mij veroorloofd om tot slot nog enkele opmerkingen toe te voegen. De wetten eisen van een aanklager dat hij in zijn aanklacht, die hij mondeling of schriftelijk moet indienen, het misdrijf met alle omstandigheden van de plek, de tijd, de maand en het jaar aanduidt en beschrijft[78], hetgeen gewoonlijk in de vorm der artikelen geschiedt over welke naderhand de beschuldigde verhoord wordt.[79] Hier schijnen dus suggesties zelfs van de zijde van de wetgeving begunstigd te zijn, en de beschrijving van het misdrijf met alle omstandigheden schijnt hun bestaan te rechtvaardigen. Doch ook hier kunnen suggesties door de oplettendheid van de aanklager verbannen worden. Deze doet er namelijk het beste aan, wanneer hij - in plaats van de posities in de libelle[80] - vraagstukken gebruikt[81] die naderhand aan de beklaagde voorgelegd worden en waarvan de beantwoording de litiscontestatie[82] vormt, waaruit in het verdere verloop net zo goed kan blijken wat de aanklager bewijzen moet. Zou het niet zo moeten zijn, dat deze aan het gerecht, om dat te beleren, een volledige beschrijving van de daad verstrekt, en voor deze zijn vraagstukken bijvoegt, over welke daarna de beklaagde zijn antwoord in persoon moet afleggen? Bij de aanwending van datgene wat art. 73 van de P.G.O. zo gans in het algemeen verordineert, dat de getuigenverklaringen aan de beklaagde en aanklagers bekend moeten worden gemaakt, zou ik nog de beperking wensen dat deze bekendmaking met betrekking tot de een of andere omstandigheid moet worden voorgenomen in het geval dat de beklaagde alles ontkent. Legt

[78] Idem. [vert.].
[79] Idem. [vert.].
[80] Het klaagschrift. [vert.].
[81] Het manuscript is onvolledig; daardoor ontbreekt de tekst van deze voetnoot. [vert.].
[82] Het aanhangig zijn van het proces. [vert.].

men aan deze de getuigenverklaringen volledig voor en volhardt hij in zijn ontkennen, dan brengt deze bekendmaking geen voordeel. Bekent hij echter naderhand zijn daad met de door de getuigen aangegeven omstandigheden, dan heeft deze bekentenis de reeds dikwijls geuite twijfel met zich verbonden. Wijken daarentegen de door hem geopenbaarde omstandigheden af van die van de getuigen, dan is deze tegenspraak reeds genoeg reden om een dergelijke bekentenis voor weinig geloofwaardig te houden. Het is derhalve in alle opzichten raadzaam om de ontkennende beklaagde slechts de een of andere door de getuigen bezworen omstandigheid bekend te maken; des te meer, aangezien de verdediger in de aanklacht, net zoals bij het onderzoeksproces, het recht heeft om de volledige[83]

[83] Hier eindigt de tekst. [vert.].